

Нейтрино ж крихітні такі,
Що в них свої закони.
Заряд і маса? Та які...
Крізь Землю порснуть (ич хуткі!) —
Хіба ж це перепони?
Продефілюють залюбки,
Як по світлиці служники
Або крізь скло фотони.*

Джон Андайк

---

* Переклад Ірини Шувалової.

— Хто ти? — запитує моя сестра. Вона чутливіша за інших, і лише їй часом вдається відчутти мою присутність. Зараз вона нагадує птаху: стоїть, витягнувши шию, і щось виглядає в саду. Поверх білої нічної сорочки накинута лише сірий халат, вона немовби не відчуває, що нічні приморозки нікуди не зникли. Халат не зав'язаний, пояс звисає на одній петельці. Тягнеться позаду неї по східцях до кухні, неначе тоненька пір'їна з хвоста.

Різко повернувши голову, вона прислухається до саду й чекає відповіді. Не діставши її, повторює запитання — тепер уже тривожнішим і різкішим тоном:

— Хто ти?

Від її видиху формуються маленькі білі плюмажі. Це їй личить. У ній є щось таке ефірне. Вона ніби туман — таке спало мені на думку ще тоді, коли я вперше її побачила. Це сталося одного спекотного серпневого дня багато років тому, задовго до того, як я опинилася в лікарні-пансіонаті. Перед початком медичної конференції, що відбувалася в залі засідань притулку, Губертссон влаштував так, щоб мене

викотили й залишили посидіти в затінку великого клена. Він наче випадково перестрів Крістіну Вульф на стоянці й ніби мимоволі запросив її пройтися навпростець по великому газону, де я саме й сиділа. Її туфлі-човники грузнули в м'якій траві, і коли вони дісталися доріжки, посипаної жорствою, вона на мить зупинилася, щоб перевірити, чи на підшви не налипла земля. Тоді я й помітила, що, попри спеку, на ній були панчохи. Вишукана блузка, спідниця середньої довжини й панчохи. Усе в різних відтінках білого й сірого.

— Твоя старша сестра з тих жіночок, які хлоркою руки змивають, — сказав Губертссон ще до того, як показав її.

На перший погляд, характеристика дуже влучна. Але неповна. Зараз, коли я сама побачила, її колір і форма здалися мені такими розпливчастими, ніби закони матерії не мали над нею влади, ніби вона могла прослизнути, як дим, крізь зачинені вікна й замкнені двері. На мить мені здалося, що долоня Губертссона, коли той потягнувся її підтримати, пройде крізь її руку.

Насправді в цьому не повинно бути нічого незвичайного. Ми часто забуваємо: те, що називають законами природи, — це лише наше спрощене пояснення реальності, яка надто складна для розуміння. От візьмімо, наприклад, твердження, що ми живемо в хмарі частинок, у яких відсутня маса, — фотонів і нейтрино. Або те, що вся матерія — навіть та, з якої формується людське тіло, — здебільшого складається з порожнечі. Відстань між частинками атомів співмірна з відстанню між зіркою та її планетами. Отже, поверхню і твердість створюють не самі

частинки, а електромагнітне поле, яке втримує їх прикупі. До того ж квантова фізика каже нам, що найменшими елементами матерії є не лише частинки, а ще й хвилі. Вони існують в одночассі. І деяким із них властива здатність перебувати в кількох місцях у той самий момент. За мікросекунду електрон приміряє всі можливі для себе положення — і цієї миті всі ці можливості однаково реальні.

Тобто все плинне. Це нам відомо.

Саме тому не варто дивуватися, що хтось із нас може порушувати закони фізики. Але коли Губертссонова рука торкнулася Крістіни, яка саме стояла на одній нозі й розглядала підошву, виявилось, що контури її тіла такі ж чіткі, як і в решти людей. Наштовхнувшись на руку Крістіни, Губертссонова рука спинилася в русі.

З роками Крістіна не втратила своєї прозорості; вона й далі має такий вигляд, ніби будь-якої миті може розчинитися й відлетіти кудись у суцільному вихорі хвиль і частинок.

Але це, звісно, лише ілюзія, тому що насправді Крістіна — стиснутий згусток людської матерії. Навіть занадто стиснутий.

І ось зараз її електрони переходять у нове положення. Крістіна кліпає і забуває про мене, тісніше закутується в халат, а тоді, чалапаючи чобітьми, рушає садовою доріжкою по талому снігу аж до поштової скриньки з ранковими газетами.

Лист лежить на дні скриньки. Крістіна бачить його, і її аж пересмикує від хвилі жаху, ніби від подуву вітру в саду. *Астрід*, думає вона, але відразу ж згадує, що Астрід померла, уже три роки, як вона мертва. Ця думка заспокоює. Крістіна затискає газети

під рукою і повертається до будинку, вертячи в руках конверт. Вона не дивиться, куди ступає.

І тому зашпортується об мертво чайку.

Тієї ж миті моя друга сестра розплющує очі в готельному номері в Гетеборзі й різко втягує повітря. Вона завжди так прокидається — першої секунди ціпеніє від страху, поки не згадає, хто вона й де перебуває. Коли ранкова паніка стихає, вона напівпровалюється назад у сон, але потім схоплюється й випростовує руки до стелі. Господи! Нема часу вилежуватися, потягуючись! Сьогодні, такого звичайного четверга, вона збирається пройти власними слідами. *A walk down Memory Lane!** Їй уже доводилося ходити цим шляхом, але то було дуже давно.

Марґарета всідається на ліжку й намацує сигарети. Від першої затяжки її аж пересмикує — здається, ніби шкіра відстає і на кілька міліметрів віддаляється від плоті. Марґарета дивиться на свої руки. Такі голі, бліді й жилаві. Вона забула єдину нічну сорочку, яку мала, у Класа вдома...

Як на затяту любительку покурити, Марґарета аж надто тягнеться до свіжого повітря. Загортаючи свою наготу в ковдру, вона підходить до вікна й навстіж відчиняє його. А тоді стоїть на морозі й дивиться на свинцево-сіру ранню весну.

Ніде у Швеції немає такого потворного світла, як у Гетеборзі, думає собі Марґарета. Цю думку вона не раз крутила в голові й уже звиклася з нею. Вона втішає себе цим, коли вдома, у Кіруні, темрява придавлює її до землі. Попри все, їй пощастило. Цілком

---

* Прогулянка закапелками пам'яті (англ.).

імовірно, що вона могла би прожити все життя під металевим небом Гетеборга, якби не сталася одна випадковість. Одна випадковість у Танумі...

Маргарета затагується сигаретою і випускає дим крізь задоволену усмішку. Вона ж сьогодні поїде в Танум. Уперше за понад два десятиліття повернеться до того місця, яке визначило її доросле життя.

Тоді їй саме виповнилося двадцять три роки, вона дійшла до середини свого навчання на археології. Усе те спекотне літо Маргарета копала, просіювала й розчищала порослий вересом пісок, щоб визволити ще один давній рунічний напис, а всередині неї весь час бриніла від очікування натягнута струна. Ця струна бриніла через Флемінга — данського професора з похмурим голосом і вузькими очима. На ті роки Маргарета вже встигла отримати, делікатно кажучи, певний досвід із немолодими чоловіками, і тепер вона використовувала всі відомі їй хитрощі та прийоми. Вона потуплювала погляд й раптово поправляла волосся, коли він дивився на неї, ходила, випнувши груди й погойдуючи стегнами, заходилася низьким туркотливим сміхом у відповідь на його жарти під час перерв на каву.

Спочатку це його більше лякало, ніж вабило. Він неприховано прагнув її товариства, усміхався у відповідь на її усмішку, заходився сміхом, коли сміялася вона, але сам не виявляв ініціативи. Натомість дедалі частіше — без жодної потреби — згадував про свою дружину й дітей, про свій вік та обов'язки. Але Маргарета не послаблювала натиску. Задатки в неї були неймовірні, як тепер, так і тоді, а що більше він вимахував прапором своїх відмовок, то сильніше вона притягувала до себе його погляд. Вона здобуде його!

Проблема була в тому, що Маргарета й сама, правду кажучи, не знала, нащо він їй здався.

Вони пересплять. У цьому немає сумнівів. Вечорами, у своєму наметі, вона часто фантазувала, як однією рукою він обійме її за стан, а іншою розстібатиме штани. Він буде тремтіти й метушитися, але вона не допомагатиме йому — навпаки, стане заважати, притуляючись до нього низом живота й повільно крутячи стегнами. А коли штани будуть розстібнуті, вона полізе туди своєю рукою і накриє долонею його член, який набухне й затвердне, ніби безформна грудка, під тканиною білих бавовняних трусів, а тоді її пальці рухатимуться далі, легенькі й тремтливі, ніби метелик.

Але переспати з ним — це лише шлях, а не ціль. Маргарета мала передчуття, що могла б задовільнитися навіть тим, що викликала у Флемінґа пожадання у відповідь, але насправді їй уже стало однаково. Усередині неї була якась порожнеча, яку треба заповнити, і Маргарета знала, що це станеться, коли вони однієї літньої ночі лежатимуть серед заростей вересу. Флемінґ має сказати або зробити щось — вона не знала, що саме, але після цього вся порожнеча в її тілі заповниться назавжди. Після цього вона зможе задоволено жити далі. Наповнена навіки.

І нарешті це сталося. Одного вечора Флемінґ поклав руку їй на стан і почав розстібати свої штани. Долоня Маргарети накрила його член, її збудження вибухнуло від самого тільки очікування, коли вона поклалася під ним на зарості вересу. Після неї вибухнув і Флемінґ. Так усе й закінчилося: коли Флемінґовий член поник, він уже не мав чим її наповнити. Його вагота, яка щойно обіцяла втіху, стала задушливою і загрозливою. Вона відіпхнула його набік і глибоко

вдихнула. Він ніяк не відреагував, лише щось про- бурмотів і влігся в іншому положенні. Флемінг міцно спав у квітучому вересі.

До сьогодні Маргарета не знає, як так сталося, що вона встала й пішла. Для неї властиво було б залишитися, пригорнутися під його рукою, кілька місяців задовольнятися тими крихтами, які їй вдалося отримати, а не одразу починати мріяти про інші крихти, більші. Але від розчарування їй аж гіркло в роті, вона натягнула на себе шорти й пішла геть. Вона навмисно пішла кудись не туди, подалі від розкопок і наметового табору археологів, прямуючи до чогось іншого.

«Дурненька», — втішає себе Маргарета, стоячи біля відчиненого вікна через двадцять п'ять років. Вивільняє одну руку з-під ковдри, ніби хоче дотягнутися крізь увесь цей час, що минув, до тієї дівчинки з порожнечою всередині, яка блукає вересовим пустищем у Танумі. Але тієї ж миті, усвідомивши собі, що цей жест означає про її сприйняття реальності, вона відсмикнула руку й скерувала її в іншому напрямку. Краще забрати з рота сигарету й загасити недопалок.

В Маргарети фізична освіта, тому вона трохи побоюється сучасної фізики. Часом їй здається, що такі поняття, як час, простір і матерія, розчиняються перед її очима, і тоді доводиться зупинятися, вона мусить стримувати свою неприборкану уяву й переконувати себе, що з погляду звичайної людини нічого не змінилося. Тут, на землі, матерія, як і раніше, тверда, а час далі потоком пронизує світ від початку життя і до його кінця. Це тільки в теорії, каже собі Маргарета, час є ілюзією. Для людини він реальний, і тому можна вважати ознакою божевілля прагнення дотягнутися рукою крізь час. Тягнутися,